

הרב יובל שרלו

הקדש על פחות משווה פרוטה

ראשי פרקים:

מבוא

א. שיטת רש"י

ב. שיטות אחרות בראשונים

ג. ברור מהותו של הדין: היחס בין הצד האיסורי בהקדש לצד הממוני מעמד

חצי פרוטה

ד. הלכה למעשה

מבוא:

הפתרון שהגמרא מציעה כדי שעבד שידין הוקדשו יוכל לאכול להרווחה¹ הוא ללוות ולהחזיר פחות פחות משווה פרוטה². כהקדמה לפתרון זה יש לברר מדוע פתרונות אחרים נדחו³ ומדוע פתרון זה נצרך⁴. אולם ביסודו של דבר שאלת היסוד בסוגיא זו היא טיב הפתרון שכן הוא בנוי על כך שאכילת פחות פחות משווה פרוטה משל הקדש אינה אסורה וממילא העבד יכול להחזיר את ההלוואה על ידי כך. אולם מדוע אין דיני הקדש חלים על פחות משווה הפרוטה? על כך נדון בלימוד שלפנינו.

א. שיטת רש"י:

עיקר הדיון בסוגיא זו הוא בשיטת רש"י (יב ע"ב ד"ה "בפחות") אשר לומד מכאן שאין ההקדש חל על פחות משווה פרוטה. שיטת רש"י קשה משלושה כוונים של קושיות:

1. לכאורה לא ברור מדוע פתרון זה טוב רק להרווחה שכן ברגע שמחזיר פחות משווה פרוטה אין להקדש רשות בו ויכול, למעשה, ללוות לכל מה שירצה ולהקדש לא יהיה כלום. עיין במהר"ם ש"ף שהעלה את הבעיה ותיירץ שפחות משווה פרוטה שייך או להקדש או לבעלים שהקדישו (שהרי אם זה אינו מוקדש הבעלים אינו מוציא מידו אלא אם כן נוח להקדש שיוציא מידו שיעור הרווחה).

2. יש להעיר שפראקטית נראה שהשיטה לעשות זאת היא לעבוד אצל זה שלווה ממנו ולטכס כי החזר ההלוואה יהיה פחות פחות משווה פרוטה שהרי אם לא כן - כיצד יקבל כל פעם פחות משווה פרוטה. עיין פ"י שכתב כן במפורש.

3. כגון שיאכל משל הקדש, עיין מאירי.

4. שהרי אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, עיין שם.

1. ישנן לכאורה גמרות מפורשות אשר מציינות שהקדש חל על פחות משווה פרוטה. לדוגמא: קידושין דף נא ע"א לגבי מעשר שאם אמר על חצי חיטה שתקדש - מתקדשת. וממילא, טוען המאירי, הדין הוא גם להקדש⁵. וכן כריתות (י' ע"א) שהסיבה שלא הוקדש רבעא דפרוטה היא "כיון דלא אורח ארעא לאתויי פחות מפרוטה למקום...⁶ משמע שכעקרון כן חל וכו'. צריך לפדיון לא חל עליו הקדש. פחות משווה פרוטה אינו ראוי לפדיון⁷!
2. במקומות שראוי היה שיצויין שההקדש אינו חל על פחות משווה פרוטה ודבר אינו מצויין. לדוגמא: קושיית חלק גדול מן הראשונים⁸ שבמשנה בבבא מציעא (נה ע"א) אין התיחסות להקדש פחות משווה פרוטה וזאת במשנה המגדירה את ההלכות שבהן נאמר דין פרוטה.
3. קשיות מסברא: עיין באור שמח (ערכין ו, יט) והביאו ודן בו הקהילות יעקב סימן יג שמסברא קשה להבין איך חל בכלל הקדש שכן אם אינו חל על פחות משווה פרוטה הרי כל פחות מפרוטה יוצא לחולין ואם כן אינו חל. קשיא זו מזכירה מאוד את ההסברים לסגיא בריש פרק שמיני דיומא לענין חצי שיעור שאסור מן התורה כיון דחזי לאיצטרופי שאין הכוונה שממש יכול להצטרף (שהרי לפי זה האוכל חצי שיעור שניה לפני מוצאי יום הכיפורים יהיה מותר שאין זה יכול להצטרף לאיסור) אלא שיחזי לאיצטרופי הוא סימן שגם לחצי השיעור יש משמעות ואם כן, לפי רש"י שלחצי השיעור אין משמעות שהרי יכול בפועל לא להתייחס אליו כהקדש הרי לא ברור כיצד הדבר נהפך להיות אסור בשיעור שלם.
- לציין שיש גם גמרות שמשמע מהם שהקדש אינו חל על פחות משווה פרוטה כגון ירושלמי פסחים (א, ד) שהמקדיש חמץ בשעת איסור אכילה הקדש אינו חל ישאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים וממילא דבר שאינו ראוי מקובל לטעון שזו שיטת רש"י אולם נראה לעני"ד שאולי זו גם שיטת הרמב"ם שכן הרמב"ם כתב בהלכות מעילה: "וכן פרוטה של הקדש שנתערבה בכל הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש - מחלל אותה ואחר כך ישתמש בכיס..." ולמעשה עד כמה שחפשתי לא מצאתי ברמב"ם דינים או דוגמאות המזכירות הקדש פחות משווה פרוטה.
5. הוכחה זו בנויה על שתי הנחות שניתן לערער עליהן. הנחה א' שזה אכן הדין שכתוב בגמרא אולם המאירי עצמו מפקפק בכך כיון שיתכן שלא מדובר בגמרא זו על פחות משווה פרוטה. אולם גם אם כן, ההנחה השנייה היא שדיני הקדש נלמדים מדיני מעשר שני (אולי בקל וחומר) אולם ניתן לערער אף על כך ואכמ"ל.
6. גם ראה זו המובאת במאירי יכולה להידחות שכן המאירי הבין שלא אורח ארעא היא סיבה צדדית ובמהות כן ניתן להקדיש פחות משווה פרוטה אולם יתכן שזו סיבה מהותית והיא היא הסיבה שאי אפשר להקדיש (ולא כסיבות שיובאו בהמשך בגלל בעיה בפדיון או במעילה): לא ראוי שהקדש יעסוק בפחות משווה פרוטה ואין עניות במקום עשירות. ה"ב איש ח"י בשו"ת תורה לשמה סימן רמא טען שעל שאלה זו אין תשובה!
7. ראה זו מובאת ב'אור שמח' דלקמן. ואף שניתן לחלק בין דבר שאינו שווה פרוטה לבין דבר שאינו שווה כלום הרי הנימוק של הצורך בפדיה מוכיח לכאורה שחילוק זה אינו דוחה את הראיה שיש מגמרא זו לטובת שיטת רש"י.
8. תוס' ד"ה, רשב"א, ריטב"א.
9. פרק ז' הלכה ו'.

ב. שיטות ראשונים אחרות

בראשונים מצינו שני הסברים אלטרנטיביים:

האחד - שמשאיר את יסוד הדין בתחום דיני הקדש הנובעים מכללי הקדש אלא שקובע שמעילה אינה חלה על פחות משווה פרוטה¹⁰. יש כמובן דין דרבנן שהרי לא יעלה על הדעת שאדם יהנה מההקדש פחות פחות משווה פרוטה אולם כיון שלהקדש נח שלעבד יהיה הרווחה¹¹ הרי ההקדש 'מוחלי' על איסור דרבנן¹².

השני - יסוד הדין אינו בדיני הקדש אלא בכוונת או ביכולת המקדיש: או כיון שימעשה ידיו אינם מוגדרים לשונית כפחות משווה פרוטה וממילא אין כלל דיון עליהם (מאירי א') או בגלל שהאדון לא יכול להקדיש מה שאין לו בעלות ממונית עליו ועל מעשה ידיים של פחות משווה פרוטה לא חלה בעלות האדון אפילו אם הבטוי 'מעשה ידיו' כולל גם פחות משווה פרוטה. (מאירי ב') או בגלל שהמקדיש התכוון לכך בעת ההקדשה שההקדשה לא תחול על פחות משווה פרוטה וזאת כדי שלעבד תהיה אפשרות להרווחה (כשיטת הרבה מן הראשונים). כמובן שיש להסביר הן את יכולת המקדיש לשלוט במצב לאחר ההקדשה ולאחר שהדבר יצא מרשותו (קה"י שם) והן את ההגבלה שחלה רק עד להרווחה¹³ אולם עצם יסוד הדין בנוי על המקדיש.

ביישוב שיטת רש"י:

כאמור, על רש"י קשים ג' סוגים של קושיות ונבארם וניישבם בקיצור: ביאור שמח' דלעיל כתב לחלק בין הקדש בדק הבית להקדש מזבח. בהקדש מזבח שחלים דיני פדיה ניתן להקדיש רק דבר שהוא בר פדיה וזה הוא רק דבר השווה פרוטה. אולם דבר הקדוש בקדושת הגוף אינו עומד לפדיה (שהרי גם דברים טמאים אינם נפדים) וממילא אין צורך שיהא שווה פרוטה. תירוץ בעקרון דומה (על קשיא מתחום אחר לחלוטין) נמצא בראג'ובר (ערכין ה,ג) ושם כתב "...דיש נפקא מינה בין לשון חרם לבדק הבית.....מה שאין כן בהקדש (של בדק הבית) דרק על הדמים...".

10. ריטב"א.

11. כתבו כל כיון שזה מתאים יותר לפשט גמרא. בראשונים אחרים מופיע הבטוי כדי שהעבד לא ימות אולם הדבר אינו ברור כל צרכו שכן הגמרא מעמידה כעת את הברייתא שהאדון מעלה לו מעלה לו מזונות ואם כן אין חשש למותו. מעבר לכך, בסוגיית 'עשה עמי ואיני זנך' נראה שאין חשש לחיי העבד וכן מדויק מרש"י (יב ע"א ד"ה עשה עמי) שחייב לתת לו זמן בערב לחזור על הפתחים. ואף על פי שברמב"ם מופיע הבטוי "...שאם לא יזון אותם ימותו ויברחו..." (הלכות עבדים טז), לא משמע שיכול לגרום שימות אלא שהכוונה היא שאין לו ברירה אלא לברוח.

12. מכאן מוכח שאף שהקדש יכול לוותר על דין דרבנן אינו יכול לוותר על משהו שאסור מדאורייתא כיון שלו הדבר היה כך היתה הסגיא מעמידה אף ביותר משווה פרוטה ובמציאות שלגזבר ההקדש נח בכך.

13. עיין מהר"ם ש"ף בהערה 1.

תירוץ זה מסביר מדוע מצינו גמרות הסותרות בתחום זה אולם עצם החילוק של בעל היאור שמח' אינו מתרץ את כל הגמרות שהבאנו ונראה שהתרוצים הם כדוגמת אלה שהבאנו בהערות 5 ו 6.

הקשיא השניה, בעיקר מהמשנה בבבא מציעא מתורצת בשתי דרכים עקרוניות:

האחת - למשנה קריטריונים משלה. כיון שקבענו שמדובר רק בקדשי מזבח הרי יתכן שאותה סיבה שהגמרא שם מציינת לאי כניסת מעשר שני למשנה (דיני חומש למ"ד צריך חומש שווה פרוטה), נכונה גם לעינינו (תירוץ היאור שמח').

השניה - משנה זו עוסקת רק בדברים שאין צורך בהם ביותר מפרוטה אולם לא קבעה שאין עוד דברים שלא צריך בהם פחות מפרוטה (תירוץ הקהילות יעקב).

ביחס לקשיא השלישית - בתחום הסברא - כאן יש צורך לבנות מציאות ביניים שמחד תקבע כי עדיין הדבר מותר להינות בו ומאידיך יש כבר תשתית של הצטרפות עיין בקהילות יעקב שם בריש דבריו שבנה בנין שכזה וקבע כי למרות שממונית הגל כבר שייך להקדש ולכן יכול להצטרף, הרי מבחינה איסורית ההקדש עדיין לא חל ומותר לעבד להשתמש בו (כמובן ברשות ההקדש העקרונית).

ג. לברור מהותו של הדיון

כל התרוצים על רש"י מסבירים מדוע רש"י יכול לפרש שאין ההקדש חל על פחות משווה פרוטה אולם לא מסבירים מדוע רש"י פירש כך, מה היתה הסיבה שהביאה את רש"י להסביר כך ?

נסביר את השאלה: לא ברור מבחינה למדנית מהו המקור לפרוש רש"י. ניתן לומר בפשטות שגמרתנו מובנת בפשוטה שההקדש אינו חל על פחות משווה פרוטה וממילא דברי רש"י נובעים מפשט גמרא אצלנו ודווקא תוסי' הם שצריכים להסביר מדוע נטו מפשט גמרא וקבעו שהקדש חל גם על פחות משווה פרוטה. אולם נראה ששיטת רש"י אינה נובעת מכאן אלא נובעת מהנחה קודמת ומראיה מהותית של הקדש וממילא נשאלת השאלה מדוע רש"י פוסק כך בדיני הקדש על פחות משווה פרוטה ומדוע נחלקו עליו ראשונים אחרים.

נראה שהמחלוקת יכולה להיות בשני תחומים:

היחס בין הצד האיסורי שבהקדש לצד הממוני:

פעולת הקדשה כרוכה בשני תחומים הלכתיים. יש כאן פעולה ממונית של העברת בעלות מרשות אדם ליד ההקדש שמייצגו הוא הגזבר ולכך יש משמעות בכל הדינים הממוניים כגון: נזיקין (שור של הקדש שנגח), טביחה ומכירה וכדו'. אולם להקדשה אין רק משמעות ממונית אלא גם משמעות איסורית שכן דבר המוקדש 'שייך' לרשות גבוה וממילא חלים עליו דיני מעילה, פדיה, חומש וכדו'. הוא יוצא מרשות הדיוט ונכנס לרשות גבוה במובן הקדש שבענין.

ממילא יש לברר מה גורר את מה: האם הקדש הוא ממון שבבעלות ההקדש ומכח זה חלים עליו איסורי מעילה או שהקדש אסור במעילה כיון שהוחל עליו שם קודש כמו קביעת שם בתרומה או כמו הקדשת קרבן למזבח ורק אחת התוצאות היא ממונית שיד גזבר אחראית עליו.

נראה שככל שנראה את ההקדש כממון השייך למקדש יש לאמץ את שיטת רש"י הרואה את פחות משווה פרוטה כלא מוקדש כשאר דיני ממונות וככל שנראה את שורש ההקדש בהחלת הקודש עליו ואת ההיבט הממוני של שייכות לגזבר כתוצאה הרי שיטת תוס' נראית יותר.

שאלה דומה ומרחיקת לכת בהרבה מועלית בראגצ'ובר פעמים הרבה בעיני קדושי אשה: האם העובדה שכסף זה הגיע לרשות האשה הופך אותה למקודשת או להיפך, העובדה שכסף זה יצר את הקידושין הופך אותו להיות שלה¹⁴.

דוגמא נוספת לענין זה בהקדש עשויה להיות תלויה בשאלת דין הקדש במחשבה. כידוע, אמירתו להקדש כמסירתו להדיוט. הגמרא (שבועות כו ע"ב) לומדת שיש להחיל כלל זה גם על מחשבת הקדש שאף היא מקדישה שכן כתוב כל נדיב לב. אולם נחלקו ראשונים ביסוד דין זה: האם הדבר מקביל לחלוטין ומחשבת הקדש היא כפעולת הקדשה של ממש או שקדש חל במחשבה אולם רק מדין הדומה לנדר ולא כבעלות ממונית¹⁵. יתכן ומחלוקת זו אף היא נובעת מדרכנו כי ככל שנראה את פעולת ההקדשה כפעולה שהיא ממונית ביסודה יקשה עלינו לקבל פעולות ממוניות שנעשות במחשבה אלא רק אם הן באות בתורת נדר. אולם אם ההקדשה היא פעולה מהותית בתחום החלת שם שמים והצד הממוני הוא רק נגזרת של מחשבה זו יקל להבין מדוע יכול הקדש לחול אף במחשבה.

ייתכן שניתן לתלות בכך מחלוקת מפורסמת אחרת. כלל ידוע הוא ש'גזול ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדישו, זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו. 'נחלקו הראשונים האם דין זה נאמר גם על מלוה או התחייבות שהלווה או המתחייב אינם מסרבים לשלם ומוזים בחוב אולם בפועל הכסף אצלם (עיין בבא קמא יח ע"א בדפי הרי"ף). בעל המאור טוען, כחלק ממחלוקתו על הרי"ף ש"לא אמרינן אינו ברשותו בדבר שאינו מסרב הלה ליתנו לו..." ואלו רמב"ן במלחמות חולק על כך. לכאורה עמדת רמב"ן מובנת שהרי לא ברור מה הדבר עוזר שהלה מוכן לתת לו הרי בפועל הכסף מצוי אצל אדם אחר. אולם אם נאמר שהעיקר בהקדש זו ההקדשה ובעקבותיה באה הבעלות ההמונית של ההקדש ניתן יותר להבין את העובדה שממון שהלה מוכן לתת תמקדיש יוקדש. אולם אם העיקר הוא הנתנה הממונית להקדש אזי ברורה יותר דעת רמב"ן שהדבר לא ניתן עד שתהיה למקדיש שליטה ממונית.

14. עיין לדוגמא בצפנת פענח אישות ו, ד וביתר שאת בשו"ת ח"א סימן לד הלכה למעשה וקישורו לרמב"ם במו"מ(1) בענין חידוש והנהגה!

15. מאירי חגיגה י' ע"א. עיין בהרחבה הוכחת העונג יו"ט' שכך הוא מסוגיית יש יד לצדקה (סו' קי"ז) וכן בראגצ'ובר שטען שזו דעת הרמב"ם (צפנת פענח נזירות א, ג).

מעמד חצי פרוטה:

דרך אחרת בה ניתן להבין מחלוקת זו היא בדיון על מעמד חצי פרוטה. כאמור לעיל יש דמיון בין שאלת חצי שיעור לבין שאלת פחות משווה פרוטה. בגמרא בריש קידושין בסגיית אשה דלא מקנייא בחליפין ישנה מחלוקת גרסאות בין רש"י ותוס'. לגרסת רש"י אשה בפחות משווה פרוטה לא מקנייא ואילו לשיטת תוס' יש לגרוס לא מקנייא נפשה. נראה שיש קשר בין עמדותיהם בקידושין לעמדותיהן כאן.

פרוטה מהי - האם היא ישות בפני עצמה, מחודשת, או שהיא אוסף של פרטים, של שבבי פרוטות המצטרפות לגדר פרוטה. מהסבר רש"י בקידושין נראה שחצי פרוטה אינה יכולה כלל לקנות והיא לא קשורה לשאלת רצונה של האשה. לעומת זאת, אליבא דתוס' נראה שעקרונית חצי פרוטה כן יכולה לקנות אולם אשה אינה מעוניינת להיקנות בחצי פרוטה. על פי דרכנו שיטת תוס' היא שגם חלקי פרוטה הם בעלי משמעות ממונית אלא שאין ברצון האשה להיקנות בהם, בדיוק כמו שבסוגיתנו תוס' מעבירים את המוקד מיכולת ההקדש לחול על פחות משווה פרוטה לרצון הבעלים שלא להקדיש פחות משווה פרוטה.

עיינן במשנה למלך (ערכין ו, ד) שחילק בין קדושין שאין האשה מתקדשת בפחות משווה פרוטה לבין סוגיתנו שבנויה על כוונת המקדיש. אולם לא הבנתי את קביעתו שהדבר נצרך לרש"י. לכאורה דווקא תוס' נזקקים לכך שכן לפי רש"י המציאות היא שהקדש וקדושי אשה שווים. ייתכן שאכן הדיון הוא ביחס לחצי פרוטה: האם חצי פרוטה כחצי שיעור שהיא עומדת להצטרף ועל כן יש בה יסוד של הקדש (אם כי לא מעילה ולא פדיון) או שחצי פרוטה שונה ואינה עומדת להצטרף אלא רק אם יש תשתית לכך כדברי הקהילות יעקב.

ד. הלכה למעשה:

התעוררתי לכתיבת מאמר זה לא רק בגלל הסוגיא הלמדנית שבו אלא כיון שהיה נראה לי (ואף אמרתי זאת בשיעורן) שיש נפק"מ גדולה להלכה היום בסוגיא זו וזאת כיון שחלק גדול מדיני צדקה נלמדים מדיני הקדש ועיין בסוגיא שהובאה לעיל בריש פ"ד דבבא קמא במחלוקת בעה"מ ורמב"ן. ממילא לסוגיתנו משמעות רבה בדיני צדקה. סברתי שלפי דעת רש"י, אדם

העולה לתורה ונודב¹⁶ צדקה אינו יוצא במתן 10 אגורות שהן, כנראה, פחות מפרוטה כיון שעצם הנתנה אינה חלה. ייתכן שאף אלו שנהגו כמנהג טוב לתת צדקה באופן קבוע ומעשיהם קיבלו תוקף של נדר לצדקה לא יוצאים ידי חובה במטבע של 10 אגורות (אלא אם כן נהגו תמיד 10 אגורות וזה נדרס). אולם מילות הסיום של הדברים היו שלא באתי לפסוק אלא להציע סוגיא זו בפני הפוסקים.

ברגע האחרון עלה בדעתי לפנות אל הג'גולס¹⁷ והתברר לי כי קיימת תשובה מפורשת של ה'בן איש חי' הדנה בעניין ומגיע לאותן מסקנות בדיוק מסוגיתנו. אמרתי 'אל תמנע טוב מבעליו' ותשובה זו מובאת כלשונה בקיצור דברים שאינם קשורים (כיון שהתשובה עוסקת בכמה נושאים) ובהערות מועטות:

שו"ת תורה לשמה סימן רמא

שאלה: נדר ליתן צדקה ולא פירש כמה, אם יכול לפטור עצמו בפחות משה פרוטה. וכן אם נדר להביא שמן למאור לבית הכנסת אם יכול לפטור עצמו במעט שמן שאינו שוה פרוטה.

תשובה הכי איתא בגיטין דף י"ב המקדיש ידי עבדו אותו העבד לוה ואוכל ועושה ופורע ומקשי בגמרא עושה ופורע קמא קמא קדיש ליה ומתרץ בפחות פחות מפרוטה ופ"י רש"י ז"ל עד שלא תצטרף הפרוטה יפרענה דלא חייל הקדש אפחות משה פרוטה והקשו בתוספות ז"ל דתנן בהזהב חמש פרוטות הן ליתני שש דאין הקדש חל על פחות משה פרוטה ותירץ ר"י דהכא היינו טעמא דאין בדעתו של מקדיש שיחול על פחות משה פרוטה ע"כ ע"ש **נמצא לפ"ז לסברת רש"י ז"ל¹⁸ כפי הבנת התוספות דס"ל אין הקדש חל על פחות משה פרוטה**. אין זה הנודר יכול לפטור עצמו בפחות משה פרוטה. וגם לסברת התוספות ז"ל דהקדש חל על פחות משה פרוטה גם זה הנודר אינו יכול לפטור עצמו בפחות משה פרוטה דהא ס"ל אין בדעתו של מקדיש לחול על פחות משה פרוטה וא"כ ה"ה הכא אמרינן ודאי זה בעת שנדר ליתן צדקה או שמן למאור לא היה בדעתו על פחות משה פרוטה ואיך יפטור עצמו עתה בפחות ולא אמרינן הקדש חל פחות מפרוטה אלא היכא דהקדיש פחות מפרוטה להדיא וזה ברור.

ודע כי התוספות ז"ל היו יכולים להקשות על רש"י ז"ל קושיא יותר חזקה מהא דאמרינן בגמרא דכריתות דף י"ב ע"כ אי הכי רבעא דפרוטה הוי הכי נמי אלא דלאו אורח ארעא לאתויי פחות מפרוטה למקום הרי להדיא דהקדש חל פחות מפרוטה ורק לאו אורח ארעא לאתויי פחות מפרוטה וזו ראייה שאין

16. כאן מקום להעיר לגבאים כי הנוסח המעודף הוא "בעבור שנדב" ולא "בעבור שנדר" כיון שהמשנה פוסקת שהאומר כנדרי צדיקים נדרו אינו נודר כיון שצדיקים אינם נודרים. כיון שכך, לא ראוי להיכנס לתוך אפשרות של אי קיום נדר שהיא חמורה מאוד ומועדף לנדוב, דבר שלפי חלק מהפוסקים חמור פחות אם כי עדיין מוגדר כחלק מדיני נדרים.

17. פרו"קט השו"ת.

18. עיין לקמן שהעלה אפשרות אחרת להבין את שיטת רש"י.

עליה תשובה¹⁹. ובעבור זאת צריך להדחק בדברי רש"י ז"ל ולומר אין כוונתו לומר דין זה על בעלמא דלא חייל וכו' אלא כונתו לומר כן על מעשה העבד הזה דלא חייל הקדש אפחות משה פרוטה ממעשה ידיו משום דדעת המקדיש לא היתה כונתו שיקדיש פחות משה פרוטה וכמ"ש התוספות ז"ל אך ד"ז הוא דוחק בדברי רש"י ז"ל דהו"ל לפרושי למלתיה איך שיהיה לנידון השאלה דלא מצי מפטר נפשיה בפחות משה פרוטה²⁰.

גם עוד בלא"ה יש לומר²¹ דלא מצי מפטר נפשיה בפחות מפרוטה דהא קי"ל גבי גזלה בפחות משה פרוטה אע"ג דאיסורא עבד מדין חצי שיעור עכ"ז אינו בתורת השבון ואין צריך להשיב וכן בדין האבידה קי"ל פחות משה פרוטה אינו בתורת השבה הרי אינו חשוב ממון ואיך יקיים בו מצות נדרו וזה ברור. ועיין בפסחים דף ל"ב דס"ל לאבא שאול אמר קרא ונתן ואין נתינה בפחות משה פרוטה וגם רבנן מודי בזה דאין נתינה פחות משה פרוטה ולא פליגי אלא משום דכתיב ואכלת ועיין בתוספות ז"ל שם שהקשו מהא דקי"ל חטה אחת פוטרת את הכרי וכן קונין בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה אע"ג דכתיב ונתן לרעהו וכן גבי גט כתבו על איסורי הנאה כשר אע"ג דכתיב ונתן בידה ותירצו דיש לחלק בנתינה דקיימא אתשלומין דבעינן שוה פרוטה דהוי כמו השבת גזלה ועיין מ"ש התוספות ז"ל במנחות דף ס' ע"א בד"ה מי בעינן שימה ע"ש.

19. עיין לעיל הערה 6.

20. ועיין לעיל הערה 9.

21. מכאן אין זה קשור לסוגיתנו והבאנו רק כדי לסיים את הענין הלכה למעשה.